

METODOLOGIA UNIUNII EUROPENE DE IDENTIFICARE A POTENȚIALUL DE SPECIALIZARE INTELIGENTĂ

Tatiana ROICO

Universitatea Tehnică a Moldovei,
Facultatea Inginerie Economică și Business,
Departamentul Economie și Management, grupa AA-191M
mun. Chișinău, Republica Moldova
tatianaroico25@gmail.com

Rezumat. Dezvoltarea economică sustenabilă, creșterea durabilă depind tot mai mult de capacitatea de inovare și de transformare a economiilor, inclusiv a celor regionale, în sensul adaptării la un mediu aflat în permanentă schimbare și din ce în ce mai competitiv. Acest concept a fost înglobat și a devenit elementul-cheie al politicii de coeziune al Uniunii Europene, fiind un instrument eficient în realizarea strategiei europene de specializare inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii.

Cuvinte-cheie. prosperitate, dezvoltare durabilă, progres, creștere economică, îmbunătățire

Introducere

Dezvoltarea economică sustenabilă, creșterea durabilă depind tot mai mult de capacitatea de inovare în sensul adaptării la un mediu aflat în permanentă schimbare. În asemenea condiții sunt necesare eforturi mult mai mari pentru crearea acelor sisteme care să stimuleze inovarea, cercetarea și dezvoltarea, precum și spiritul de dezvoltare antreprenorială inovativă.

O componentă-cheie a eforturilor Europei de sprijinire a statelor membre și regiunilor în vederea găsirii unei ieșiri din recesiune este specializarea inteligentă – o strategie inovatoare de transformare economică la nivel local.

Specializarea inteligentă este calea de a merge înainte. Aceasta presupune creștere economică combinată cu cheltuirea prudentă a finanțelor publice, fiind cunoscută și sub denumirea de „growthsterity” (creștere + austeritate). Prin urmare, specializarea inteligentă este o acțiune-cheie în cadrul inițiativei emblematice „O uniune a inovării” aflată pe agenda Europa 2020 pentru creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii.

Specializarea inteligentă presupune ca un stat membru sau o regiune să selecteze un număr limitat de priorități, ținând cont de propriile atuuri și de avantajele comparative și de locul unde există cel mai ridicat potențial pentru un impact de durată.

Specializarea inteligentă – instrument eficient pentru transformarea economică și dinamizarea creșterii economice inovative

Conceptul de specializare inteligentă a fost înglobat și a devenit elementul-cheie al politicii de coeziune al Uniunii Europene (UE), fiind un instrument eficient în realizarea strategiei Conform Regulamentului nr. 1303/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17.12.2013. „Strategia de specializare inteligentă înseamnă strategii naționale sau regionale în domeniul inovării care stabilesc priorități în scopul de a crea un avantaj competitiv prin dezvoltarea punctelor tari proprii cercetării și inovării și prin corelarea acestora cu nevoile întreprinderilor în vederea abordării coerente a oportunităților emergente și a evoluțiilor pieței, evitând suprapunerea și fragmentarea eforturilor; o astfel de strategie de specializare inteligentă poate lua forma unui cadru politic strategic în domeniul cercetării și inovării la nivel național sau regional sau poate fi inclusă într-un astfel de cadru”.

Conceptul de specializare inteligentă se fundamentează pe două viziuni-cheie integrate:

- specializare,
- dezvoltare inteligentă.

Centrul Comun de Cercetare al Comisiei Europene (JRC) a elaborat în anul 2012 Ghidul pentru Strategii de Cercetare-Inovare pentru Specializarea Inteligentă (RIS 3), care conține etapele și metodologia de elaborare a acestor documente de planificare strategică. Conform acestui Ghid sunt evidențiate șase etape în elaborarea RIS 3 naționale/regionale (Figura 1):

- I. analiza contextului național/regional și a potențialului pentru inovare;
- II. stabilirea unei structuri de guvernare incluzivă;
- III. stabilirea unei viziuni pentru viitorul regiunii;
- IV. identificarea priorităților de dezvoltare a țării/regiunii;
- V. definirea unui mix de politici coerente;
- VI. integrarea mecanismelor de monitorizare și evaluare.

Pentru startarea elaborării RIS3 este oportună inițial evaluarea situației existente în domeniu, prezentarea unui tablou de bord privind cercetarea-dezvoltarea-inovarea în țară/regiune pentru evidențierea progreselor în elaborarea/proiectarea RIS3.

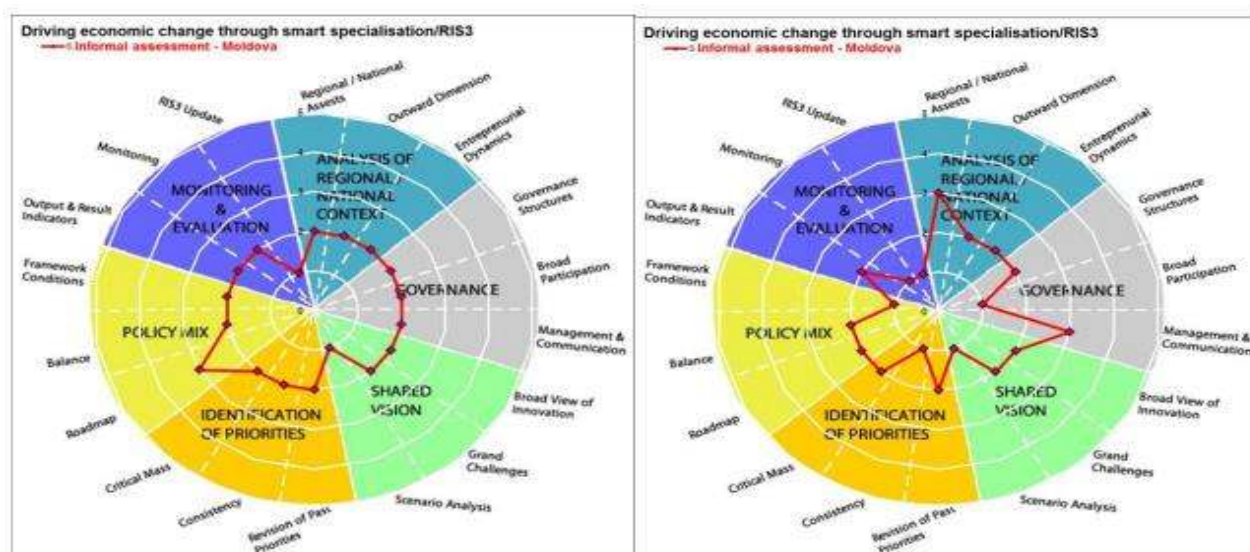
În acest sens în scopul identificării nivelului de dezvoltare a activităților aferente fiecărei etape sunt identificați câte trei factori critici (18 în total), evaluarea efectuându-se după o scala de 0-5 puncte. Evaluarea se efectuează conform Ghidului "RIS3 Assessment Wheel" (A synthetic tool to position yourselves and your RIS3). Rezultatele apar în formă de diagramă-păianjen (Figura 2), ce evidențiază pozițiile puternice și slabe ale strategiilor existente și acțiunilor realizate, precum și domeniile asupra cărora necesită axate acțiunile viitoare.

Figura 1. Etapele principale în elaborarea și implementarea strategiei de specializare inteligentă

Deosebit de importantă devine elaborarea și implementarea strategiei de specializare inteligentă pentru Republica Moldova în contextul aspirațiilor de integrare europeană, precum și datorită faptului că conceptul de specializare inteligentă susține reorientarea politicilor cercetare-dezvoltare-inovare (CDI) către acele activități de cercetare care oferă rezultate cu relevanță economică.

În cazul țării noastre, la nivelul macroregiunilor din care face parte țara noastră, specializarea inteligentă devine tot mai mult recunoscută drept prioritate. Țările din Parteneriatul Estic și UE au fixat drept obiectiv ca cel puțin una din cele șase țări participante să elaboreze o strategie RIS 3 pînă în anul 2020.

a. experți străini

b. experți locali

Figura 2. Evaluarea dimensiunii sistemului și politicilor în domeniul CDI3

Din diagramele-păiangen prezentate în Figura 2 se observă că majoritatea indicilor au fost evaluați cu 2 puncte din 5 posibile de către ambele grupuri de evaluatori, fapt ce denotă nivelul diminuat al politicilor CDI și al impactului acestora asupra dezvoltării economice. Pornind de la punctele slabe identificate sunt necesare acțiuni convergente, eficiente pentru a transforma cercetarea-dezvoltarea într-un motor al creșterii economice.

Precum s-a menționat mai sus, prima etapă în elaborarea strategiei de specializare inteligentă, este analiza contextului național/regional și a potențialului pentru inovare. În acest sens, cu susținerea Centrului Comun de Cercetare al Comisiei Europene (JRC) a fost efectuată cartografierea și identificarea potențialului regional al Republicii Moldova cu scopul de a identifica punctele puternice și potențialul industrial, de inovare a sferei afacerilor și de cercetare pentru identificarea priorităților de specializare inteligentă. Rezumativ ariile prioritare de dezvoltare economică sunt prezentate în Figura 3.

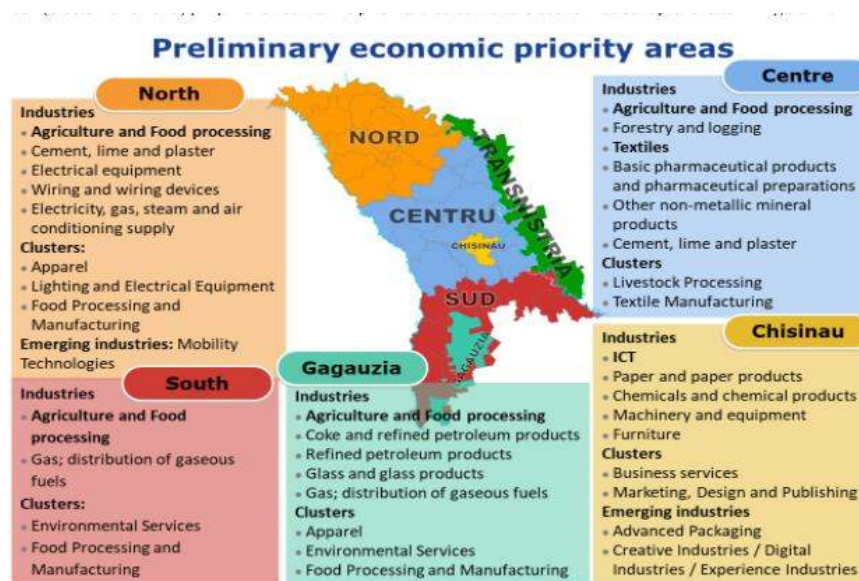

Figura 3. Cartografierea potențialului economic de inovare și cercetare din Republica Moldova

Precum se poate observa din Figura 3, se constată diferențe dintre regiunea de dezvoltare Chișinău și celelalte regiuni de dezvoltare. Pentru regiunea de dezvoltare Chișinău industriile prioritare identificate sunt TIC, produse din hârtie și chimice, echipamente, mobilă; clusterele care ar putea fi dezvoltate sunt cele în sfera serviciilor oferite mediului de afaceri, în marketing, design și publicitate, iar industriile emergente vizează ambalare avansată, industrii creative. În celelalte regiuni pe prim plan în cadrul ariilor economice prioritare se plasează agricultura și industria de procesare a produselor alimentare.

Următoarea etapă în parcursul spre elaborarea unei strategii de dezvoltare inteligentă reprezintă procesul de descoperire antreprenorială în cadrul căruia urmează să fie identificate nișele de specializare inteligentă, specifice fiecărei regiuni. Este un exercițiu foarte important pentru țara noastră în vederea tranziției de la priorități și obiective fragmentare la priorități de transformare economică, bazată pe utilizarea eficientă a potențialului inovațional și a investițiilor.

Implementarea conceptului de specializare inteligentă

Pentru parcurgerea cu succes a elaborării și implementării strategiei de specializare inteligentă în țările care nu au experiență în acest domeniu, inclusiv în Republica Moldova, specialiștii în materie consideră necesară întrunirea a câtorva condiții esențiale:

- existența voinței politice, angajamentului și consensului în ceea ce privește viabilitatea și necesitatea unui exercițiu de specializare inteligentă;
- dispunerea de capacități instituționale de guvernare și de coordonare suficientă pentru a asigura mecanismele de interacțiune între părțile interesate relevante din cercetare, învățământul superior, sectorul de afaceri și autoritățile publice;

- dezvoltarea capacităților analitice și de implementare a politicilor în domeniul cercetării-inovării, cuprinzând cercetarea, dezvoltarea tehnologică și inovarea în sfera de afaceri, precum și îmbunătățirea politicii de cercetare-inovare și a standardelor de implementare.

Implementarea conceptului și strategiei de specializare inteligentă la nivel național și/sau regional în Republica Moldova ar facilita procesul de transformare economică bazată pe valorificarea potențialului inovativ al țării și al fiecărei regiuni și ar dinamiza cooperarea transregională pe această dimensiune. Urmează un efort considerabil din partea tuturor actorilor implicați (business, mediul universitar și de cercetare, autorități, societatea civilă) pentru conștientizarea importanței RIS3 și pentru ca strategia de specializare inteligentă să devină parte a politicilor de dezvoltare economică inovativă în Republica Moldova.

Concluzii

În concluzie, specializarea inteligentă nu ia în considerare numai aspectele tipice legate de cercetare și aptitudini, ci și toate atuurile, de exemplu localizarea geografică, structura populației, clima, resursele naturale, precum și aspectele legate de cerere, de exemplu nevoile societății, potențialii clienți, inovarea la nivelul sectorului public.

Referințe

1. Cu privire la aprobarea direcțiilor strategice ale activității din sfera științei și inovării pentru anii 2013–2020. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova, nr.150 din 14.06.2013. Monitorul Oficial, Nr. 141-144 din 05.07.2013.
2. Eastern Partnership – Focus in key priorities and deliverables. Joint Staff Working Document (2016). Disponibil pe: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/near-eas_joint_swd_2016467_0.pdf
3. Guide for Research and Innovation Strategy for Smart Specialisation (RIS 3). Disponibil pe: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris_3.pdf
4. Panorama. Inforegio. 2011, Nr.39. Disponibil pe: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag39/mag39_ro.pdf
5. RIS3 Assessment Wheel - A synthetic tool to position yourselves and your RIS3. Disponibil pe: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/ris3-assessment-wheel>
6. S3 beyond EU. Disponibil pe: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-beyond-eu>
7. Starting Smart Specialisation: Experiences from the EU for innovation and economic transformation, Aprilie, 2017. Disponibil pe: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/-/starting-smart-specialisation-?inheritRedirect=true>
8. The Role of Smart Specialisation in the EU Enlargement and Neighbourhood Policies. Disponibil pe: https://danubeinco.net/object/document/18737/attach/0_D5_29_S3_role_in_the_EU_EN_policies-FINAL.pdf